

El Programa Amèrica Llatina té com a propòsit contribuir a consolidar les capacitats de Catalunya i Espanya per fer aportacions als processos de desenvolupament social i econòmic així com de consolidació democràtica a la regió. Els seus objectius són generar i estimular la investigació mitjançant la seva producció, difusió i publicació i consolidar línies d'investigació estables i xarxes d'intercanvi entre experts i institucions especialitzades. La línia general de treball adoptada per al conjunt d'activitats del programa durant el període 2005-2008 és Models d'Estat, Actors i Globalització. En aquest marc, les activitats i investigacions realitzades durant l'any 2008 tenen una incidència especial en diversos aspectes relacionats amb la reforma de l'Estat com la professionalització de la funció pública, la institucionalitat de les agències reguladores i la reforma fiscal. En l'àmbit de la participació, es tracten les iniciatives locals de caràcter social, els mecanismes de participació ciutadana i el paper dels partits polítics i les institucions representatives. Amb relació a la seguretat, els temes principals són la seguretat ciutadana, la criminalitat, el narcotràfic i la reforma de les Forces Armades en els processos de transició democràtica.

LÍNIES DE TREBALL

La construcció de l'Estat regulador • La descentralització territorial de l'Estat • Les polítiques de gestió dels recursos humans en el sector públic • Control del territori i polítiques de seguretat • L'Estat en un entorn global • Democràcia, governabilitat i participació social: consolidació de l'Estat de dret, prevenció i solució de conflictes i control social de les polítiques i institucions públiques

---

Amb la Col·laboració de:

Director del Programa

Carles Ramió,

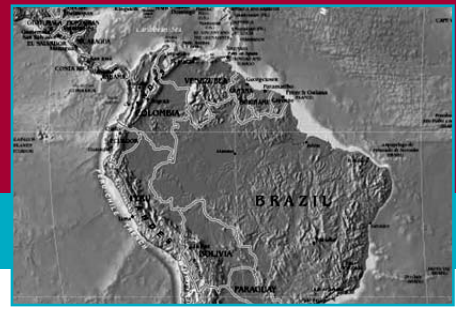
Director de l'Escola d'Administració Pública de Catalunya

Coordinadora del Programa

Anna Ayuso

Assistents del Programa

Marieke Goettsch, Mariana Foglia

INVESTIGACIONS REALITZADES

- **EL PACTE FISCAL ALS ANDES: DESAFECCIÓ SOCIAL, DESLEGITIMITAT DE L'ESTAT I INEFICIÈNCIA TRIBUTÀRIA. LLIÇONS ARRAN DE L'ESTUDI DE BOLÍVIA, L'EQUADOR I EL PERÚ**

Joan Oriol Prats i **Iñigo Macias**, Institut Internacional de Governabilitat.

La debilitat dels sistemes fiscals a la regió centreandina és un dels principals esculls per al seu desenvolupament. En absència d'un pacte fiscal més ampli i creïble, la construcció de l'Estat es troba seriosament amenaçada. La deslegitimació i la ineficiència de les institucions polítiques i econòmiques han debilitat el contracte implícit entre ciutadans i Estat en què se sustenta el sistema fiscal. Aquesta debilitat institucional té els seus fonaments en l'estructura social i econòmica dels països de la regió i ha generat un cercle viciós que impedeix la reforma eficaç del sistema tributari. La fragmentació ètnico-lingüística, la desigualtat social i una economia altament dependent dels recursos naturals han reduït la confiança social i han facilitat la captura de la despesa pública per interessos particulars. Aquesta situació ha derivat en una moral tributària laxa i en institucions disfuncionals i deslegitimades que socaven les bases del pacte fiscal. Davant d'aquesta situació, el treball mostra algunes alternatives d'acció per ampliar l'univers tributari dels sistemes fiscals, com també per millorar l'eficàcia de la cooperació internacional en matèria fiscal. Realitzada amb el patrocini del CEALCI de la Fundación Carolina.

- **LA DEMOCRÀCIA INCOMPLETA. UNA RETROSPECTIVA A LA GOVERNABILITAT DEL PERÚ DESPRÉS DE LA TRANSICIÓ (1980-2001)**

Jans Erik Caveró Cárdenas, Pontificia Universidad Católica de Perú.

Aquest treball es basa en la hipòtesi que en condicions de desenvolupament humà i social precari, i enmig d'un debilitament del sistema

de partits, el creixement econòmic és una condició insuficient per a la governabilitat del sistema polític, la qual cosa suposa una redefinició del concepte de governabilitat per adaptar-lo al context polític de Llatinoamèrica. Des d'aquesta perspectiva, l'article s'estructura en dues parts. En la primera, es fa un repàs concís a les diferents aproximacions teòriques que versen sobre la governabilitat. La segona part, més aviat empírica, se subdivideix en tres components. En la primera es fa una anàlisi del factor polític de la governabilitat a partir de tres variables: la forma de govern, el sistema electoral i el sistema de partits. El segon i tercer component es refereixen al factor econòmic i social, respectivament.

- **EL PODER JUDICIAL COM A NOU ACTOR POLÍTIC A AMÈRICA LLATINA**

Elena Martínez Barahona, Universidad de Salamanca.

Fa dècades que s'està produint una modificació de les fronteres tradicionals entre el sistema judicial i el sistema polític en les societats democràtiques en la mesura que el tràmit i la decisió de certs assumptes són transferits de l'esfera política a l'àmbit judicial. Aquest fenomen, conegut com "judicialització de la política", adquireix un significat rellevant en alguns contextos socials caracteritzats per un fort desencant envers la política que ha dut certs sectors a exigir al poder judicial respostes a problemes que haurien de ser debatuts i solucionats en les esferes polítiques. La crisi de les formes de representació i de la política en general han estat factors determinants en el protagonisme actual dels jutges. L'objectiu d'aquest treball és realitzar una anàlisi de les diferents formes que adquireix el fenomen de "judicialització de la política" en el context llatinoamericà on progressivament, i cada vegada més, els jutges s'han situat en el centre del panorama polític i han provocat, al seu torn, un cert desplaçament de la legitimitat democràtica del sistema polític al sistema judicial.

- **EL TRENACLOSQUES DE LA SEGURETAT LLATINOAMERICANA A PRINCIPI DEL SEGLE XXI**

Josep Baqués, Universitat de Barcelona.

L'estudi parteix de la base que els intents d'institucionalització d'un model de seguretat llatinoamericà són coetanis als europeus. Van rebre, així mateix, un impuls nord-americà. No obstant això, seixanta anys després d'aquells esdeveniments, la realitat de l'hemisferi occidental en matèria de seguretat i defensa continua mostrant carències i incoherències. Tot això en el moment en què apareixen nous reptes que cal assumir. En la investigació s'exposen algunes claus per comprendre la situació vigent, tant des del punt de vista institucional, com des dels recels generats a partir del balanç de forces militars a la zona.

- **ELS DRETS INDÍGENES I ELS LÍMITS DEL RECONeixEMENT DE LA MULTICULTURALITAT**

Marco Aparicio Wilhelmi, Universitat de Girona.

A Amèrica Llatina, la lluita pel reconeixement dels drets dels pobles indígenes difícilment es pot considerar un episodi transitori fruit de conjuntures d'inestabilitat i canvi de les últimes dècades. El significat polític i jurídic de les reivindicacions dels pobles indígenes és de llarg recorregut i incideix en les bases de la construcció de l'edifici liberal, és a dir, la tríade Estat-Nació-Dret. Aquesta lluita ha generat una onada de reconeixements de drets indígenes tant en l'àmbit del dret internacional com en els diversos ordenaments estatals, i gairebé en tots els textos constitucionals llatinoamericans. El cicle no està tancat i la prova són els recents processos constituents boliviana i equatoriana, tot i que existeixen una sèrie de símptomes de canvi d'etapa. El treball ofereix una panoràmica de l'evolució i abast del reconeixement normatiu dels drets dels pobles indígenes i posa de manifest els seus límits i la necessitat d'abordar el reconeixement de la diversitat cultural de manera efectiva per deixar enrere els encara vigents esquemes de desigualtat i exclusió.

- **MÈXIC I LA UNIÓ EUROPEA: VUIT ANYS D'ASSOCIACIÓ ECONÒMICA, CONCERTACIÓ POLÍTICA I COOPERACIÓ**

Carlos A. Rozo, Universidad Autónoma Metropolitana-Xochimilco.

El treball reflexiona sobre el compromís comú de la Unió Europea i Amèrica Llatina i el Carib per aconseguir l'ideal de la cohesió social per mitjà d'un sistema econòmic més dinàmic i més competitiu en la lògica de construir una "relació estratègica". Aquest propòsit comú d'aconseguir un major acostament econòmic entre les dues regions va fer que els europeus es proposessin reforçar el seu suport als esforços d'integració econòmica entre els països europeus i llatinoamericans. El primer compromís que es va dur a terme va ser l'"Acord d'Associació Econòmica, Concertació Política i Cooperació" entre la Unió Europea i Mèxic que obriria les portes a una relació comercial més intensa i una cooperació econòmica i política més extensa en condicions de certesa i seguretat jurídica. Aquest treball examina el camí recorregut per la UE i Mèxic en els aspectes econòmics durant el període de 2000 a 2007 amb la intenció de ressaltar els canvis significatius que puguin haver ocorregut en la relació bilateral com a conseqüència de l'Acord d'Associació; s'apunten els èxits assolits, com també les deficiències trobades i els desafiaments que cal afrontar.

- **CONSOLIDACIÓ DEMOCRÀTICA DE LES FORCES ARMADES DEL SUD D'AMÈRICA LLATINA**

Rafael Martínez, Universitat de Barcelona.

Segona fase d'una ambiciosa investigació a càrrec d'un grup interuniversitari sota la direcció de Rafael Martínez de la Universitat de Barcelona, amb el patrocini del Ministeri de Defensa espanyol i amb la col·laboració dels ministeris de Defensa dels països del Con Sud. Es tracta, en concret, dels casos d'Argentina, Brasil, Xile i Uruguai, països que van viure una transició a la

democràcia en la dècada dels vuitanta, després d'haver estat governats il·legítimament per les seves Forces Armades durant anys. Aquest projecte pretén comprovar científicament si la consolidació democràtica en els esmentats països ha culminat també en les seves Forces Armades i quins tipus de reptes futurs encara hi ha pendents en el marc legislatiu, en la socialització dels seus components i en l'estructuració dels seus serveis d'intel·ligència. Per al seguiment i difusió de la investigació s'ha creat un microsite del projecte: www.cidob.org/alt/militares-latinoamerica/welcome.html

- **POBLES INDÍGENES I POLÍTICA A AMÈRICA LLATINA**

Salvador Martí, Universidad de Salamanca.

Un equip vinculat a la Universidad de Salamanca i la Universitat de Girona dona continuïtat al projecte d'investigació multidisciplinari iniciat fa dos anys sobre els drets, la política i les polítiques dels pobles indígenes a Amèrica Llatina. El treball d'investigació que es proposa tindrà com a objecte d'estudi tres eixos. En primer lloc, construir propostes per a la consolidació de polítiques públiques interculturals i assumir la perspectiva de drets dels pobles indígenes, a partir de les seves reivindicacions i de la manera com aquests es desenvolupen pel Dret Internacional dels Drets Humans. En segon lloc, avançar en el coneixement de les expressions polítiques de caràcter indígena que han aparegut durant els últims lustres a la regió; es fa referència tant a l'aparició i desenvolupament de partits polítics com a l'articulació de moviments socials i cicles de protesta. Finalment, generar coneixement sobre les formes de gestionar i tractar els conflictes sobre recursos estratègics (aigua, biodiversitat, jaciments) presents als territoris dels pobles indígenes, que fins avui s'han resolt de manera extremadament dolorosa. Realitzada amb el patrocini del CEALCI de la Fundación Carolina.

- **PROFESSIONALITZACIÓ DE MILLORA DE LA GOVERNANÇA I LA GESTIÓ PÚBLICA A AMÈRICA LLATINA**

Carles Ramió, Institut d'Administració Pública de Catalunya, **Francisco Longo**, ESADE.

Continuació d'un programa de recerca, el propòsit del qual és desenvolupar un programa estable d'anàlisi i reflexió sobre la millora de la governança i de la gestió pública a Amèrica Llatina. Actualment, les relacions entre els actors que intervenen en l'esfera pública se situen en un marc que va més allà del tradicional dels estats-nació, dels mercats nacionals o de la societat civil local. Apareixen també nous nivells d'institucionalitat supraestatal i subestatal. Ens hi referim amb el nom de governança democràtica. D'aquesta noció forma part la idea que ja no existeix un únic actor responsable de l'espai públic, sinó que cada un dels sectors ha d'assumir el seu protagonisme en les respostes als problemes col·lectius. La recerca s'estructura en tres eixos: professionalització de l'ocupació pública, enfortiment de les capacitats dels agents reguladors i estudi de les col·laboracions públiques i privades.

- **ZONA DE PAU ALS ANDES**

Anna Ayuso i **Susana Beltrán**, Universitat Autònoma de Barcelona.

Continua la línia d'investigació sobre l'anàlisi d'aquells focus de tensions interestatals entre els països andins que, per la seva dimensió regional, poden oferir oportunitats per generar mecanismes de gestió multilateral que contribueixin a la prevenció i resolució de conflictes en la zona andina. Inicialment, es va realitzar un estudi publicat el 2007 sobre els mecanismes multilaterals universals i subregionals utilitzats per fer front a aquests conflictes, com també la possible contribució europea a la consolidació de la cooperació regional i subregional mitjançant els mecanismes de col·laboració internacional disponibles i els que es puguin concretar en el futur. Dels tres temes tractats en la primera fase

de la investigació (la lluita contra el tràfic il·legal de drogues i la gestió de recursos naturals estratègics) s'ha escollit aquest darrer per continuar la recerca. En aquesta segona fase, la investigació se centra específicament en l'anàlisi dels instruments per a una gestió integrada dels recursos hídrics per part dels països que formen la Zona Andina. L'elecció obeeix al fet que es tracta d'un recurs estratègic, fins i tot essencial per a la vida mateixa, que no pot deixar-se a una gestió estatal unilateral. Realitzada amb el patrocini de l'AECID.

SEGUIMENTS SISTEMATITZATS

• COOPERACIÓ I INTEGRACIÓ REGIONAL A AMÈRICA LLATINA I EL CARIB

SEMINARIS

• LA INTEGRACIÓ REGIONAL A AMÈRICA DEL SUD

Des dels primers anys de la dècada dels noranta, diferents estats llatinoamericans han optat per les estratègies de l'anomenat "nou regionalisme" per millorar la seva inserció en el sistema internacional, i respondre a diferents desafiaments econòmics, socials, polítics i de seguretat plantejats o aguditzats per les dinàmiques de la globalització. Quinze anys més tard, el consens existent sobre la validesa d'aquestes estratègies i la rellevància de la integració regional sembla continuar vigent, si es pren com a indicador la retòrica governamental i el llançament d'iniciatives d'abast ampli com la Comunidad Sudamericana de Naciones (CSN), creada el 2005, i que el 2007 va ser rebatejada amb el nom d'Unión de Naciones Sudamericanas (UNASUR). No obstant això, aquesta retòrica coexisteix en un període d'estancament o crisi de la integració regional, que és molt visible al Mercosur i a la Comunidad Andina de Naciones (CAN). A partir d'aquests elements, aquest seminari internacional pretén reunir un grup d'analistes d'alt nivell per debatre la situació actual i les perspectives de

la integració regional a Amèrica del Sud, així com les raons que la justifiquen amb vista a l'agenda de desenvolupament, de governança democràtica, cohesió social i millora de la inserció internacional d'aquesta regió, amb una atenció especial al paper de la Unió Europea com a actor i soci extern de la integració sud-americana

Coordinació

Manuel Cienfuegos, Observatori de Relacions amb Llatinoamèrica de la Universitat Pompeu Fabra. **José Antonio Sanahuja**, Instituto Complutense de Estudios Internacionales de la Universidad Complutense de Madrid.

Participants

José Antonio Sanahuja, ICEI-Universidad Complutense de Madrid; **Manuel Cienfuegos**, Observatori de Relacions amb Llatinoamèrica, Universitat Pompeu Fabra; **Silvia Simonit**, Universitat Pompeu Fabra; **Félix Peña**, Universidad Nacional Tres de Febrero (UNTREF), Argentina; **Ramón Torrent**, OBREAL/Observatori de la Globalització de la Universitat de Barcelona; **Ricardo Sennes**, Universidade Católica de São Paulo (PUC-SP); **Christian Freres**, Instituto Complutense de Estudios Internacionales de la Universidad Complutense de Madrid; **Francesc Granell**, Universitat de Barcelona; **Ana Sojo**, Comissió Econòmica per a Amèrica Llatina i el Carib (CEPAL); **Anna Ayuso**, Programa Amèrica Llatina, Fundació CIDOB; **Andreu Olesti**, Universitat de Barcelona; **Klaus Bodemer**, German Institute of Global and Area Studies (GIGA), Hamburg; **Wilson Fernández**, Universidad de la República, Uruguai; **Carles Murillo**, Observatori de Relacions amb Llatinoamèrica, Universitat Pompeu Fabra; **Noemí Mellado**, Universidad Nacional de la Plata, Argentina; **Francesc Bayo**, Fundació CIDOB; **Susanne Gratius**, Fundación para las Relaciones Internacionales y el Diálogo Exterior (FRIDE); **Lourdes Castro**, Grupo Sur; **Tomás Mallo**, Fundación Carolina.

Organitza

Programa Amèrica Llatina de la Fundació CIDOB. Amb el patrocini del Santander Central Hispano. **14 de febrer. Barcelona, Fundació CIDOB**

• OBLIGACIONS DE SERVEI UNIVERSAL I RÈGIMS DE REGULACIÓ: L'EXPERIÈNCIA LLATINOAMERICANA

El propòsit del seminari és analitzar els dilemes actuals sobre les obligacions de servei universal en diferents sectors de serveis, des de les perspectives d'investigació més recents, i discutir les polítiques establertes en les últimes dècades als països d'Amèrica Llatina. La intenció és establir un diàleg fructífer amb les investigacions acadèmiques actuals sobre aquests temes, posant en contacte acadèmics de diferents disciplines i reguladors amb llarga experiència a la regió provinents de diversos sectors de serveis regulats.

Coordinació

Jacint Jordana, director de l'IBEL, i **Joan Calzada**, Universitat de Barcelona

Participants

Jacint Jordana i **Carles Ramió**, Universitat Pompeu Fabra; **Edwin Quintanilla**, OSINERGMIN; **Roger G. Noll**, Stanford University; **Jorge Rodríguez Grossi**, Universidad Alberto Hurtado; **Germà Bel**, Universitat de Barcelona; **Alfonso Herranz**, Universitat de Barcelona; **Judith Catherine Clifton**, Universidad de Cantabria; **Sanford Berg**, University

of Florida; **Cristian Stapper**, Universal Service Obligations in the Postal Sector; **Paul Kleindorfer**, University of Pennsylvania and INSEAD; **Helmut Dietl**, Universität Zürich; **Andrés Gómez-Lobo**, Universidad de Chile; **Iñigo Herguera**, Comissió del Mercat de les Telecomunicacions; **Peter A. Stern**, consultor internacional en telecomunicacions; **Carlos Macián**, Universitat Pompeu Fabra; **Reinaldo Rodríguez**, president de la Comissió del Mercat de les Telecomunicacions; **Helmut Cremer**, Université de Toulouse; **Diego Rodríguez**, Universidad Complutense de Madrid; **Joan Calzada**, Universitat de Barcelona; **Gerard Llobet**, Centre d'Estudis Monetaris i Financers; **José Távora**, Universidad Pontificia del Perú; **David Sancho**, Universitat Pompeu Fabra; **Catherine Waddams**, University of East Anglia; **Laura Fernández**, Universitat de Barcelona; **Antón Costas**, Universitat de Barcelona; **Edwin Quintanilla**, OSINERGMIN; **Marcelo Castillo**, Endesa Internacional; **Cristian Stapper**, regulador del sector de l'aigua, Colòmbia; **Jorge Rodríguez Grossi**, Universidad Alberto Hurtado; **María Teresa Costa**, presidenta de la Comissió Nacional de l'Energia (CNE).

Organitza

Programa Amèrica Llatina de la Fundació CIDOB.
6 de març. Barcelona, Fundació CIDOB

La integració regional a Amèrica del Sud
Manuel Cienfuegos, Narcís Serra i José Antonio Sanahuja

Obligacions de servei universal i règims de regulació: l'experiència llatinoamericana
Jacint Jordana, Carles Ramió i Joan Calzada

• EL REpte DE LA COHESIÓ SOCIAL

Durant la primera dècada del segle XXI, Amèrica Llatina s'ha convertit en un laboratori de transformacions socials, polítiques i econòmiques que parteix d'una realitat molt dolorosa: és el continent més desigual del món. La regió es troba en un moment en què s'obren oportunitats històriques en l'aspecte econòmic, polític i en la seva inserció internacional. Però també existeix la possibilitat que molts dels països repeteixin errors que reforcin les debilitats característiques del subcontinent, a saber, la seva profunda desigualtat, el seu creixement inestable i la marginalitat geopolítica. Al mateix temps, les institucions democràtiques i representatives, que semblen haver-se consolidat durant les dues últimes dècades, presenten un gran dèficit respecte de la garantia efectiva dels drets civils, socials i econòmics de la població, fet que suposa un potent greuge per als més dèbils. Davant d'aquest panorama –d'oportunitats però també d'amenaques– cal fer una reflexió sobre les lliçons apreses durant els últims lustres a la regió respecte de com és possible lluitar amb el tema de la cohesió social en una triple dimensió: la del creixement econòmic, la de la política democràtica i la de la inserció internacional en el marc de les “noves” dinàmiques “Sud-Sud”.

Direcció

Salvador Martí, Universidad de Salamanca.

Coordinació

Eleonora Betancur, Universidad de Salamanca.

Organitza

Consorci Universitat Internacional Menéndez Pelayo de Barcelona CUIMPB - Centre Ernest Lluch. Amb el patrocini de la Fundació CIDOB i la col·laboració de Casa Amèrica.

26 i 27 de juny. Barcelona, CUIMPB

• VISIONS ACADÈMIQUES EURO-CUBANES SOBRE ECONOMIA, DESENVOLUPAMENT I COOPERACIÓ

El propòsit del seminari és reunir en un debat professors i investigadors de la Universidad de La Habana i d'universitats i centres d'investigació de

diversos països europeus (Regne Unit, Alemanya, Països Baixos, França i Espanya). Entre els temes previstos hi ha les vies d'inserció internacional en el món globalitzat; els processos de desenvolupament en el context de la globalització; les connexions entre desenvolupament, benestar i polítiques socials; les relacions entre Cuba i els països de la UE en l'àmbit del comerç, les inversions i el turisme. Finalment, en una taula rodona s'analitzen els espais de cooperació acadèmica eurocubanes.

Coordinació

Francesc Bayo, Fundació CIDOB; **Susane Gratius**, FRIDE.

Participants

Pierre Schori, director general, Fundación para las Relaciones Internacionales y el Diálogo Exterior (FRIDE), Madrid; **Milagros Martínez**, assessora de la vicerectora de Relacions Internacionals i Postgrau, Universidad de La Habana; **Francesc Bayo**, Fundació CIDOB; **Antón Costas**, catedràtic, Universitat de Barcelona; **Armando Nova**, investigador, Centro de Estudios de la Economía Cubana (CEEC), l'Havana; **Juan Triana**, investigador/professor, Centro de Estudios de la Economía Cubana (CEEC), l'Havana; **Bert Hoffmann**, investigador sènior, German Institute of Global and Area Studies (GIGA), Hamburg; **Tania García**, investigadora, Centro Juan Marinello, l'Havana; **José Antonio Alonso**, director, Instituto Complutense de Estudios Internacionales (ICEI), Madrid; **Christian Freres**, investigador associat, Instituto Complutense de Estudios Internacionales (ICEI), Madrid; **Anicia García**, directora, Centro de Estudios de la Economía Cubana (CEEC), l'Havana; **Emily Morris**, senior research fellow, International Institute for the Study of Cuba, London Metropolitan University; **Luisa Iñiguez Rojas**, investigadora, Centro de Estudios de Salud y Bienestar Humano (CESBH), l'Havana; **Anna Ayuso**, Fundació CIDOB; **Dirk Kruijt**, professor, Universitat d'Utrecht; **Joaquín Novella**, catedràtic, Universitat de Barcelona; **Omar**

Everlery Pérez Villanueva, investigador/professor, Centro de Estudios de la Economía Cubana (CEEC), l'Havana; **Hermenegildo Altozano**, advocat, Bufete Lovells LLP, Madrid; **Jorge Mario Sánchez Egozcue**, investigador/professor, Centro de Estudios sobre Estados Unidos (CESEU), l'Havana; **Carlos Quenan**, professor, Institut des Hautes Etudes de l'Amérique latine (IHEAL), París; **Mariano Aguirre**, director, Programa Paz, Seguridad y Derechos Humanos, FRIDE; **Nancy Martínez**, Relacions Internacionals, Universidad de La Habana; **Laurence Whitehead**, professor, Nuffield College, Oxford; **Susanne Gratius**, investigadora sènior, FRIDE; **Olivier Dabène**, professor, Sciences Po.

Organitza

Fundació FRIDE i Programa Amèrica Llatina de la Fundació CIDOB.

En col·laboració amb

Centro de Estudios de la Economía Cubana (CEEC), Universidad de La Habana. Patrocina: Agencia Española de Cooperación Internacional para el Desarrollo (AECID).

22 de setembre. Madrid, Casa de Galicia

• **COL·LOQUI TRANSATLÀNTIC 2008. COM DISMINUIR LA POBRESA I LA INIQUITAT A AMÈRICA LLATINA?**

La lluita contra la pobresa i la iniquitat a Amèrica Llatina ha esdevingut un dels principals reptes en la regió. En aquesta sessió es tracta de buscar respostes a les qüestions que es plantegen i les reformes necessàries per millorar la distribució de l'ingrés, aconseguir que el creixement es transformi en millora del benestar i generar cohesió social. Per a això, es reflexiona sobre el paper dels governs, les empreses, la societat civil i els mitjans de comunicació des d'una perspectiva biregional.

Participants

Josep-Lluís Carod-Rovira, conseller de la Vicepresidència de la Generalitat de Catalunya; **Bernardo Kliksberg**, assessor principal del PNUD per a Amèrica Llatina; **Milagros Pérez Oliva**, redactora cap d'El País a Barcelona.

Organitza

Programa Amèrica Llatina de la Fundació CIDOB, Fundació Safe Democracy, Revista Foreign Policy, edició espanyola. Amb la col·laboració de la Secretaria General Iberoamericana (SEGIB).

2 d'octubre. Barcelona, Fundació CIDOB

Col·loqui transatlàntic 2008. Com disminuir la pobresa i la iniquitat a Amèrica Llatina?
Josep-Lluís Carod-Rovira, Milagros Pérez Oliva i Bernardo Kliksberg

• **SEMINARI PLA COLÒMBIA II; GUERRA I DRETS HUMANS**

El seminari es proposa avaluar els resultats del Pla Colòmbia I i reflexionar sobre els possibles efectes del Pla Colòmbia II per analitzar el futur de la democràcia, la pau i els drets a Colòmbia en el conjunt de la regió. Es tractaran tant els aspectes relacionats amb la seguretat i l'economia il·lícita, com els relacionats amb temes polítics i socials. Finalment, es debatrà el paper de la cooperació internacional europea i la participació dels moviments socials.

Participants

Clara Romero, Col·lectiu Maloka; **Xavi Cutillas**, Associació Catalana per la Pau; **Josep Ribera**, director, Fundació CIDOB; **Xavier Badia**, director, Oficina de Promoció de la Pau i dels Drets Humans; **Mercè Civil**, diputada al Parlament de Catalunya; **Martha Gutiérrez**; **Carlos Alberto Ruiz**, jurista i investigador; **Anna Ayuso**, Fundació CIDOB; **Ricardo Vargas**, director, Corporació Andina Colòmbia; **José Aristizábal**, investigador; **Hèctor Mondragón**, Convergència Camperola, Negra i Indígena de Colòmbia; **Helena Oliván**, Oficina per a la promoció de la Pau i dels Drets Humans; **Luis Guillermo Pérez**, secretari general de la FIDH; **Leonora Castaño**, Asociación de Mujeres, Negras e Indígenas de Colombia (ANMUCIC); **Mauricio Romero**.

Organitza

Col·lectiu MALOKA, Oficina de Promoció de la Pau i els Drets Humans, Generalitat de Catalunya, Programa Amèrica Llatina de la Fundació CIDOB.

16, 17 i 18 d'octubre. Barcelona, Fundació CIDOB

• **INSTITUCIONALITZACIÓ DELS SISTEMES DE PARTITS A AMÈRICA LLATINA**

Aquesta trobada té l'objectiu de reunir un grup d'analistes d'alt nivell i especialistes en l'àrea per debatre la situació actual dels sistemes de partits a Amèrica Llatina i la seva manca d'institucionalització o, en alguns casos, el seu procés de descomposició. Ambdós escenaris són

aspectes centrals per al futur de les democràcies representatives d'aquesta àrea del món pel seu previsible efecte en els mecanismes de representació política i altres elements dels sistemes polítics d'aquests països.

Coordinació

Mariano Torcal, Universitat Pompeu Fabra.

Participants

Cesar Zucco, IUPERJ; **Noam Lupu**, Princeton University; **Daniel Buquet**, Universidad de la República, Uruguai; **Martín Tanaka**, Instituto de Estudios Peruanos; **José Molina**, Universidad del Zulia, Veneçuela; **Felipe Botero**, Universidad de los Andes; **Juan Pablo Luna**, Pontificia Universidad Católica; **Brian Crisp**, Washington University in St. Louis; **Daniella Campello**, University of Princeton; **Daniel Chasqueti**, Instituto de Ciencia Política, Uruguai; **Ignacio Lago**, Universitat Pompeu Fabra.

Organitza

Programa Amèrica Llatina de la Fundació CIDOB.

20 i 21 de novembre. Barcelona, Fundació CIDOB

• **II TROBADA IBEROAMERICANA CONVIVÈNCIA I SEGURETAT: “GOVERNS LOCALS I SECTOR PRIVAT, UNA ALIANÇA PER LA CONVIVÈNCIA I LA SEGURETAT CIUTADANA”**

L'objectiu d'aquesta segona trobada, que segueix la primera celebrada a Barcelona el novembre de 2007, és donar a conèixer, analitzar i debatre el paper que han tingut els últims anys el sector empresarial, cambres de comerç, fundacions i altres associacions civils, com també la seva relació i interacció amb els diferents governs locals, regionals i nacionals a Iberoamèrica en el tema de la convivència i la recerca de la pau ciutadana. Es pretén establir un intercanvi d'experiències entre institucions públiques i privades, que treballen a Amèrica Llatina i Espanya en aquests àmbits i entendre una mica més l'origen, desenvolupament i el paper que han tingut.

Organitza

AECID, Alcaldia de Medellín, Cambra de Comerç de Medellín, Agència de Cooperació i Inversió de Medellín i l'Àrea Metropolitana, Casa Amèrica Catalunya, Diputació de Barcelona, Fundació CIDOB, HUMAN.

Participants

Gerard Martin, BID; **Alonso Salazar Jaramillo**, alcalde de Medellín; **Juan Guillermo Sepúlveda Arroyave**, OEA; **Pablo E. Angarita**, Universidad de Antioquia, Colòmbia; **Jorge Giraldo Ramírez**, Universidad EAFIT, Colòmbia; **Nathalie Tatiana Alvarado**, BID; **José Antonio Cabanillas**, Fundació CIDOB; **Ana María Villacampa**, CONSEC, Ministeri de l'Interior, Perú; **Gabriel Jaime Urrego Bernal**, Metroseguridad Medellín, Colòmbia; **Josep María Lahosa Cañellas**, Serveis de Prevenció, Ajuntament de Barcelona; **Cecilia Barbieri Quino**, Govern Regional del Callao, Perú; **José Conde Pérez**, tinent d'alcalde de Mobilitat i Cooperació; **Jesús Ramírez Cano**, secretari de Govern, Alcaldia de Medellín, Colòmbia; **Juan Belikow**, BID; **Jorge Chabat**, Centre d'Investigació i Docència Econòmiques; **José Luis Díez Ripollés**, Universidad de Málaga; **Gustavo A. Lalama**, Corporació Metropolitana de Seguretat i Convivència Ciutadana de Quito, Equador; **Juan Luis Mejía Arango**, Universidad EAFIT, Colòmbia; **Abelardo Rodríguez Sumano**, Centre d'estudis sobre Amèrica del Nord, Universidad de Guadalajara; **Juan Rubio Corral**, secretari general, Associació Catalana d'Empreses de Seguretat; **Jorge Sapoznikow**, Fundación Ciudadanía Activa, Costa Rica; **Alioska Grayasamín**, Fundación Marcha Blanca, Equador; **José Carlo Burga**, Cambra de Comerç Peruano-Americana, Perú; **Josep Antoni Vilar**, Casa Amèrica Catalunya.

27 de novembre. Medellín, Cámara de Comercio de Medellín para Antioquia

CONFERÈNCIES I TALLERS DE DEBAT

- **TALLER DE DEBAT** de Joan Oriol Prats (Oficina Tècnica del Gabinet del Conseller d'Economia i Finances) i Iñigo Macias Aymar: "El pacte fiscal

als Andes: Desafecció social, deslegitimada de l'Estat i ineficiència tributària. Lliçons arran de l'estudi de Bolívia, l'Equador i el Perú". Amb comentaris de Rafael Grasa, Universitat Autònoma de Barcelona.

5 de febrer

- **CONFERÈNCIA** de Cresencio Arcos, diplomàtic de carrera amb àmplia experiència a Amèrica Llatina: "Les relacions comercials i econòmiques entre Estats Units i Amèrica Llatina". Casa Amèrica Catalunya.

21 de febrer.

- **PRESENTACIÓ** del llibre Pueblos indígenas y política en América, editat per la Fundació CIDOB amb la participació de Salvador Martí i Puig, Universidad de Salamanca; Esteban Ticona, Acadèmia Diplomàtica de Bolívia; Anna Ayuso, Fundació CIDOB, i Laura Giraudo, Centre d'Estudis Polítics i Constitucionals.

21 de febrer

- **TALLER DE DEBAT** d'Elena Martínez Barahona, Universidad de Salamanca: "El poder judicial com a nou actor polític a Amèrica Llatina".

8 d'abril

- **TALLER DE DEBAT** de Jans Erik Cavero Cárdenas, Universidad Complutense de Madrid: "La democràcia incompleta. Una retrospectiva a la governabilitat del Perú després de la transició (1980-2001)." Amb comentaris de David Sancho, Universitat Pompeu Fabra.

8 de maig

- **PRESENTACIÓ** i debat de la ponència "Brasil en l'era de la globalització: 20 anys de desenvolupament brasiler" a càrrec de Ricardo de Medeiros Carneiro, doctor en Economia per la University of London i catedràtic de l'Institut d'Economia de la Universidade Estadual de Campinas, Brasil.

21 de maig

- **CONFERÈNCIA** de Carlos Mesa Gisbert, expresident de Bolívia: "La situació política a Bolívia".

10 de juliol

- **TALLER DE DEBAT** de Marco Aparicio Wilhelmi, Universitat de Girona i membre de la Càtedra Unesco sobre Desenvolupament Humà Sostenible: "Els drets indígenes i els límits del reconeixement de la multiculturalitat".

18 de juny

- **PRESENTACIÓ** i debat de la ponència “L’economia cubana avui: Perspectives futures” a càrrec de Juan Triana i Omar Everleny Pérez Villanueva, professors de la Universidad de La Habana i investigadors del Centro de Estudios de la Economía Cubana (CEEC).

25 de setembre

- **PRESENTACIÓ** del llibre *Primero la gente*. Una mirada desde la ética del desarrollo a los principales problemas del mundo globalizado, per Bernardo Kliksberg, coautor del llibre amb Amartya Sen. Amb comentaris de Lluís Amiguet, *La Vanguardia*; Anna Ayuso, Fundació CIDOB i Carlos Losada, director d’ESADE.

6 d’octubre

- **TALLER DE DEBAT** de Josep Baqués Quesada, Universitat de Barcelona: “El puzzle de seguretat llatinoamericana a principi del segle XXI”. Amb comentaris de Rafael Martínez, Universitat de Barcelona.

20 d’octubre

- **CONFERÈNCIA** de Juan Triana i Omar Everleny Pérez Villanueva, Centro de Estudios de la Economía Cubana: “Perspectives de l’economia cubana”.

25 de setembre

- **CONFERÈNCIA** de Jean Grugel, University of Sheffield: “El mirall enterrat? Europa i Amèrica Llatina en perspectiva comparada”.

13 de novembre

- **TALLER DE DEBAT** de Carlos A. Rozo, Universidad Autónoma Metropolitana de Xochimilco, Mèxic: “Mèxic i la Unió Europea: Vuit anys d’Associació Econòmica, Concertació política i Cooperació”. Amb comentaris de Manuel Cienfuegos, Universitat Pompeu Fabra.

9 de desembre

- **PRESENTACIÓ** de l’Atlas Comparativo de la Defensa en América Latina – Edició 2008, a càrrec de Juan Rial i Marcela Donadio (RESDAL). Amb comentaris de Narcís Serra, Fundació CIDOB, i Rafael Martínez, Universitat de Barcelona.

15 de desembre

PARTICIPACIÓ EN SEMINARIS, CONGRESSOS I CONFERÈNCIES

- **JORNADA DE DEBAT: ELS DESAFIAMENTS DE LA COOPERACIÓ ESPANYOLA DAVANT LA NOVA LEGISLATURA**

A càrrec de la Asociación de Profesionales por la Calidad de la Cooperación al Desarrollo (ACADE). Anna Ayuso va presentar la ponència “Fer de la diversitat virtut” dins de la sessió “Coordinació de actors en la cooperació espanyola”.

Madrid, 23 de gener

- **SEMINARI BI-REGIONAL “LES RELACIONS UE-ALC”**

Cap a la Cimera de Lima (2008). Agenda i propostes per la xarxa d’Acords d’Associació Buenos Aires 25-26 de març i Madrid 21-22 d’abril. Presentacions d’Anna Ayuso a les taules sobre “Cohesió social, inclusió social, i lluita contra la pobresa i la desigualtat”.

- **X TROBADA INTERNACIONAL SOBRE GLOBALITZACIÓ I PROBLEMES DEL DESENVOLUPAMENT**

Participació de Francesc Bayo al congrés organitzat per l’Asociación Nacional de Economistas de Cuba (ANEC), Palacio de Convenciones.

L’Havana, del 3 al 7 de març

- **CURS D’ESPECIALITZACIÓ EN RELACIONS EXTERIORS DE LA UE**

Per a funcionaris de la Junta de Andalucía. Ponència d’Anna Ayuso “La Política de cooperació europea amb Amèrica Llatina”, Facultat de Dret de Huelva.

28 i 29 de maig

- **CURS DE POSTGRAU DE NEGOCIS INTERNACIONALS**

Presentació d’Anna Ayuso “La cooperació de la UE amb Amèrica Llatina en matèria de cohesió social” a l’Institut d’Educació Continua” (IDEC) de la Universitat Pompeu Fabra.

Barcelona, 22 de maig

- **MÀSTER DE POLÍTiques EUROPEES DE COOPERACIÓ AL DESENVOLUPAMENT**

Anna Ayuso desenvolupa el curs “Cooperació, integració regional y cohesió social en les relacions entre la UE i Amèrica Llatina” a l’IUEE de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Barcelona, 30 d’abril i 5 de maig

- **MÀSTER INTERUNIVERSITARI EN GESTIÓ DE LA COOPERACIÓ INTERNACIONAL I DE LES ONG**

Presentació d'Anna Ayuso "La Cooperació europea a Llatinoamèrica" en el màster realitzat a la Fundació Euroarabe de Altos Estudios de Granada.

Granada, 7 i 8 de maig

- **12 CONFERENCIA GENERAL D'EADI**

"Global Governance for Sustainable Development: The need for Policy Coherence and new Partnership". Participació d'Anna Ayuso i Gemma Pinyol amb la ponència "Capital and Human flows between Europe and Latin America. ¿A complementary relationship? The case of the Andean migration in Spain" en el Grup de treball sobre Migracions i participació en el Grup de treball Relacions Europa-Amèrica Llatina.

Ginebra, 24-28 de juny

- **IV CONGRÉS DE L'ASSOCIACIÓ LLATINOAMERICANA DE CIÈNCIA POLÍTICA, ALACIP 2008**

"Governança sense desenvolupament? Repensar el benestar a Amèrica Llatina". Anna Ayuso presenta la ponència "Tractament de les asimetries en els processos d'integració llatinoamericans", Universidad de Costa Rica.

San José, 6-7 d'agost

- **LA NORMALITZACIÓ DE LES RELACIONS UNIÓ EUROPEA-CUBA I LES POTENCIALITATS DES DE LA COOPERACIÓ AL DESENVOLUPAMENT**

Participació de Francesc Bayo. Conferència de treball organitzada pel Grup d'Amistat i Solidaritat amb el Poble de Cuba del Parlament Europeu i el Grup Sud al Parlament Europeu.

Brussel·les, 26 de maig

- **XIII TROBADA DE LLATINOAMERICANISTES ESPANYOLS**

"1808-2008. Dos-cents anys d'estudis en ambdós hemisferis". Congrés organitzat pel Consejo Español de Estudios Iberoamericanos (CEEIB). Universitat Jaume I de Castelló, 18-20 de setembre. Francesc Bayo presenta la ponència "Les relacions econòmiques entre Espanya i Cuba: reptes i oportunitats", i Anna Ayuso la ponència "La Unió Europea i Amèrica Llatina: una relació d'equilibris i asimetries"

- **XIII TROBADA DE LLATINOAMERICANISTES ESPANYOLS**

CEEIB (Consejo Español de Estudios Iberoamericanos) Universitat Jaume I.

Castelló, 18-20 de setembre

- **SEMINARI 15 ANIVERSARI DE LA DIPLOMATURA DE RELACIONS LABORALS DE LA UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA**

Presentació a càrrec d'Anna Ayuso de la ponència "L'OIT i la globalització: de la plena ocupació al treball digne per a tothom".

Bellaterra, 24 de novembre

XARXES INTERNACIONALS

- CLAD - Centro Latinoamericano de Administración para el Desarrollo
- CEEIB - Consejo Español de Estudios Iberoamericanos
- LASA - Latin American Studies Association
- EADI - Asociación europea de institutos de investigación y centros de formación para el desarrollo
- OBREAL/EULARO - Observatori de les Relacions Unió Europea Amèrica Llatina
- REDIAL - Xarxa Europea d'Informació i Documentació sobre Amèrica Llatina

CONVENIS SIGNATS VIGENTS

- Acord marc general entre la Fundaçao Getulio Vargas i la Fundació CIDOB, gener de 2006.
- Conveni marc de Cooperació entre la Facultat Latinoamericana de Ciencias Sociales-FLACSO, amb seu a l'Equador, i la Fundació CIDOB, juliol de 2006.
- Acord de col·laboració entre Casa Amèrica Catalunya i la Fundació CIDOB, febrer de 2007.
- Conveni marc de col·laboració entre la Fundació CIDOB i el Grupo Santander, juliol de 2007.
- Acord marc de col·laboració entre la Universitat Pompeu Fabra, la Fundació ESADE i la Fundació CIDOB, setembre de 2007.
- Acord marc amb la Universidad de Salamanca, octubre de 2007.